

INSTITUCIONS DE DRET COMUNITARI

Dra. Mar Campins Eritja

Departament de Dret i Economia Internacionals

Universitat de Barcelona

“

“Donat el caràcter i la finalitat exclusivament docent i eminentment il·lustrativa de les explicacions a classe d'aquesta presentació, l'autor s'acull a l'article 32 de la Llei de propietat intel·lectual vigent respecte de l'ús parcial d'obres alienes com ara imatges, gràfics o altre material contingudes en les diferents diapositives”

Fonament del principi de primacia

- La primacia no es fonamenta en els ordenaments jurídics dels Estats Membres, sinó en la mateixa naturalesa i els caràcters específics de la Unió Europea i del seu ordenament jurídic.
 - A partir de la consideració del dret de la Unió Europea com un subsistema que deriva del dret internacional.
 - A partir d'una interpretació finalista o teleològica dels Tractats constitutius.
- La primacia té el seu joc en les relacions entre el dret de la Unió Europea i el dret intern dels Estats → són dos ordres jurídics que s'integren per a formar part del dret que s'aplica en cada Estat Membre.

Fonament del principi de primacia

- El principi de la primacia es fonamenta en:
 - La naturalesa i les característiques específiques de les Comunitats Europees (avui Unió Europea) i del seu ordenament jurídic:
 - Limitació de competències estatals o atribucions de competències dels Estats a la Unió Europea.
 - Necessitat d'aplicació íntegra i uniforme del Dret de la UE.
 - El compromís de cooperació lleial en el compliment dels Tractats i del dret derivat, acceptat expressament pels Estats Membres en els Tractats (art. 4.3 TUE).
 - El caràcter obligatori de les normes de dret derivat, expressament previst en els Tractats (art. 288 TFUE).
 - Els Estats Membres han acceptat l'aplicació dels Tractats i del dret derivat sense cap discriminació basada en la nacionalitat dels particulars (art. 18 TFUE).

Fonament del principi de primacia

- Sentència Costa c. ENEL
 - Naturalesa i característiques específiques de les CE i el seu ordenament
 - Caràcter obligatori de les normes de dret derivat
 - Principi de la cooperació lleial i obligació de l'EM d'abstenir-se d'adoptar mesures que puguin dificultar l'aplicació del dret UE
 - Primacia del dret UE com a condició existencial de la UE

Fonament del principi de primacia

- Sentència Costa c. ENEL
 - Garantir la unitat del dret UE (interpretació uniforme)
 - Garantir la homogeneïtat en la manifestació dels efectes del dret UE en tots els EM
 - Garantir la invariabilitat del contingut del dret UE en els EM (impossibilitat oposició norma interna)

Sentencia del Tribunal de Justicia de las Comunidades Europeas de 15 de julio de 1964, asunto 6/64, Flaminio Costa c/ ENEL

(...) Considerando que, a diferencia de los Tratados internacionales ordinarios, el Tratado de la CEE ha instituido un ordenamiento jurídico propio integrado en el sistema jurídico de los Estados miembros, desde la entrada en vigor del Tratado y que se impone a sus órganos jurisdiccionales;

Que, en efecto al constituir una Comunidad de duración ilimitada, dotada de instituciones propias, de personalidad, de capacidad jurídica, de capacidad de representación internacional, y más particularmente de poderes reales nacidos de una limitación de competencia o de una transferencia de atribuciones de los Estados miembros a la Comunidad, éstos han limitado, aunque en ámbitos restringidos, sus derechos soberanos, y han creado así un cuerpo de derecho aplicable a sus ciudadanos y a ellos mismos;

Considerando que esta integración, en el Derecho de cada país miembro, de disposiciones que provienen de fuente comunitaria, y más generalmente los términos y el espíritu del Tratado, tienen por corolario la imposibilidad de hacer prevalecer, contra un ordenamiento jurídico aceptado por ellos sobre una base de reciprocidad, una medida unilateral ulterior que no puede, en consecuencia, serle opuesta; que la fuerza ejecutiva del Derecho comunitario no puede, en efecto, variar de un Estado a otro al amparo de medidas legislativas internas ulteriores, sin poner en peligro la realización de los objetivos del Tratado, contemplados en el artículo [10.2], ni provocar una discriminación prohibida por el artículo [12]; (...)

Contingut del principi de primacia

- Principi en virtut del qual, en cas de conflicte entre un acte de dret UE i una norma de dret intern, la primera preval sobre la segona
- Complementa el principi de l'efecte directe: un cop s'invoca la norma de dret UE davant dels tribunals nacionals, si entra en conflicte amb la norma interna, preval la primera.

Abast del principi de primacia

- Es predica de qualsevol acte o disposició de dret UE (tractats constitutius, dret derivat, acords internacionals)
 - Opera en front de qualsevol norma nacional, inclosa la Constitució
 - Opera respecte a les normes nacionals anteriors i posteriors a la norma UE
-
- Qüestions:
 - Conflicte dret UE / norma posterior
 - Conflicte dret UE / Constitució

Abast del principi de primacia

- Conflicte dret UE / norma posterior (sentència Simmenthal 1978)
 - És admissible supeditar l'aplicació preferent de la norma comunitària sobre la llei interna posterior a la prèvia declaració de la seva inconstitucionalitat?
 - Que succeeix amb la norma interna incompatible?

Abast del principi de primacia

- Conflicte dret UE / norma posterior (sentència Simmenthal 1978)
 - Norma interna incompatible anterior a la norma UE: s'exclou l'aplicació de la norma interna anterior i preval la norma UE (inaplicabilitat de ple dret de la norma nacional)
 - Norma interna incompatible posterior a la norma UE: invalidesa de la norma interna posterior
 - Sentència Ingogf 22.20.1998: no es pot deduir que la incompatibilitat amb el dret UE d'una norma nacional posterior produeixi l'efecte de determinar la inexistència d'aquesta
- El jutge del litigi concret ha d'excloure la norma interna i aplicar la norma UE

Sentencia del Tribunal de Justicia de las Comunidades Europeas de 9 de marzo de 1978, asunto 106/77, Administration des Finances de l'État c/ Société Anonyme Simmenthal

- (...) 14. *Considerando que la aplicabilidad directa, considerada en esta perspectiva, significa que las reglas del derecho comunitario deben desplegar la plenitud de sus efectos, de manera uniforme en todos los Estados miembros, a partir de su entrada en vigor y durante toda la duración de su validez;*
15. *Que de esta manera, estas disposiciones son una fuente inmediata de derechos y obligaciones para todos aquellos a quienes afectan, ya se trate de Estados miembros o de particulares que son parte en relaciones jurídicas que entran en el ámbito del derecho comunitario;*
16. *Que este efecto afecta igualmente a todo juez que, conociendo de un asunto en el marco de su competencia, tenga por misión, en cuanto órgano de un Estado miembro, proteger los derechos conferidos a los particulares por el derecho comunitario;*
17. *Que, por lo demás, en virtud del principio de primacía del derecho comunitario, las disposiciones del Tratado y los actos de las instituciones directamente aplicables tienen por efecto, en sus relaciones con el derecho interno de los Estados miembros, no sólo el hacer inaplicable de pleno derecho, por el hecho mismo de su entrada en vigor, de toda disposición contraria de la legislación nacional existente, sino también –en cuanto que estas disposiciones y actos forman parte integrante, con rango de prioridad, del ordenamiento jurídico aplicable en el territorio de cada uno de los Estados miembros–, el impedir la adopción válida de nuevos actos legislativos nacionales en la medida en que éstos fueran incompatibles con normas comunitarias; ...*
21. *Que se deduce del conjunto de lo que precede que todo juez nacional, ante el que recurre en el marco de su competencia, tiene la obligación de aplicar íntegramente el derecho comunitario y de proteger los derechos que éste confiere a los particulares, dejando sin aplicación toda disposición eventualmente contraria de la ley nacional, ya sea ésta anterior o posterior a la norma comunitaria; ...*

Abast del principi de primacia

- conflicte dret UE / Constitució
 - El fonament de l'adhesió de l'EM a la UE rau en la pròpia Constitució, pel que difícilment pot donar-se el conflicte entre normes UE i Constitució
 - L'EM no pot impedir els efectes de la norma UE invocant la Constitució
 - L'EM ha d'adequar la seva Constitució al dret UE abans de la seva adhesió a la UE

Abast del principi de primacia

- La primacia i les Constitucions dels Estats membres:
 - L'adhesió d'un Estat a la Unió Europea es fonamenta en la seva Constitució, expressió de la voluntat sobirana del poble.
 - No es pot parlar pròpiament, doncs,
 - Ni de superioritat del Dret de la Unió Europea sobre la Constitució.
 - Ni de conflictes entre Constitució i normes de la Unió Europea.
 - ja que es tracta d'àmbits competencials separats:
 - En el àmbits de competència sobirana de l'Estat Membre s'aplica plenament la Constitució de l'Estat Membre.
 - En els àmbits atribuïts a la Unió Europea i regulats pel dret de la Unió Europea, s'aplica plenament aquest ordenament i l'Estat no pot invocar la Constitució per impedir els efectes d'una norma vàlida del dret de la Unió Europea.
 - Per tant, sí que es pot parlar de que la primacia és absoluta, sense distinció per rang u origen de la norma interna, però només en els àmbits on hi ha hagut atribució de competències a la UE

Abast del principi de primacia

- Conflicte dret UE / Constitució
 - La posició dels Tribunals Constitucionals
 - Qüestionament respecte al nucli constitucional essencial dels drets fonamentals
 - Qüestionament condicionat a que s'asseguri que la UE garanteix els drets i els valors fonamentals que es recullen a les Constitucions
 - Cap Tribunal Constitucional ha reconegut expressament la primacia del dret UE sobre la Constitució

Abast del principi de primacia

- Conflicte dret UE / Constitució
- La posició dels Tribunals Constitucionals: TC alemany
 - Ass. Solange I (1974): Fins a que no es garanteixi l'existència d'un catàleg de drets fonamentals , establert amb la participació d'un Parlament escollit per sufragi universal, el TC es reserva el control de la conformitat dels actes comunitaris amb els drets fonamentals consagrats a la Llei Fonamental de Bonn
 - Ass. Solange II (1986): Admet que gràcies al TJCE, les CE garanteixien una protecció eficaç dels drets fonamentals, i que mentre es manté aquesta situació, renuncia a exercir el control compatibilitat

Abast del principi de primacia

- conflicte dret UE / Constitució
 - La posició del TJUE (drets fonamentals: ass. Internationale Handelsgesellschaft)
 - Reafirmació de la primacia de la norma UE respecte tota norma interna, inclosa la Constitució
 - Sistema pretorià de protecció dels drets fonamentals

Abast del principi de primacia

- Primacia i mesures cautelars: Sentència Factortame 1990
- El jutge nacional pot suspendre cautelarment l'aplicació de la norma interna aparentment contrària al dret UE, independentment del seu rang normatiu, inclòs si l'ordenament intern no l'autoritza a fer-ho, per garantir preventivament els drets derivats de la norma comunitària fins que es resolgui la compatibilitat entre la norma nacional i el dret UE